



می‌تواند مسئولیت بین‌المللی اسرائیل را بر اساس قواعد عرفی بین‌المللی و نیز پیش‌نویس مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها در سال ۲۰۰۱ در پی داشته باشد.

۳-۲- جنگ ۵۱ روزه ۲۰۱۲ و موارد نقض

این عملیات در پی ربایش و قتل سه نوجوان اسرائیلی در ۱۲ ژوئن ۲۰۱۴ (میلادی) آغاز شد. رژیم اسرائیل حماس را مسئول این کار قلمداد کرده ولی حماس این ادعا را رد کرد. هیچ مدرکی که ادعای مسئولان اسرائیلی را تأیید نماید ارائه نشده و مسئولان ارشد حماس هرگونه پیش‌آگاهی از انجام این کار را رد کرده‌اند. ارتش اسرائیل در پاسخ به این کار ۱۰ فلسطینی را به شهادت رساند که دو نفر آنان زیر ۱۸ سال بودند و صدها نفر را نیز دستگیر نمود. عنوانی که نیروهای اسرائیلی و به تبعیت از آنها کشورهای غربی به این نبرد دادند، «عملیات تیغه حفاظتی» است. باین وجود، ترجمه دقیق انگلیسی این عملیات، به صورت «عملیات صخره قدرتمند» است که در اسناد منتشره از سوی نیروهای دفاعی اسرائیل نیز استفاده شده است.

ارتش اسرائیل در ۵۰ روز تجاوز خود، غیرنظامیان، منازل مسکونی، مراکز درمانی و محل اسکان آوارگان را مورد حمله قرار داده است.

در ۲۰ ژوئن ۲۰۱۴ در واقعه‌ای که در برخی از رسانه‌ها به نام «کشتار شجاعیه» نام گرفت، بیش از ۷۰ نفر غیرنظامی از مردم شهر «شجاعیه» در همسایگی غزه، توسط نیروهای دفاعی اسرائیل شهید شدند. این بزرگترین قتل عام در فلسطین از زمان جنگ ۱۹۶۷ بود. در میان شهدا ۱۷ کودک و ۱۴ زن و ۱۲ فرد کهنسال نیز بودند؛ و صدها غیرنظامی نیز زخمی شدند. همچنین اسرائیل در ۸ مرداد، ۱۳۹۳ مدرسه سازمان ملل در جبلیه واقع در نوار غزه را هدف قرار داد. اسرائیل پیشتر از فلسطینیان خواسته بود تا خانه‌های خود را ترک کنند؛ در غیر این صورت با خطر مرگ مواجه‌اند. پس از آن و هنگامیکه بیش از سه هزار تن که اغلب آنان زن و کودک بودند، در این دبستان دخترانه پناه گرفته بودند در آستانه سحر، این مدرسه هدف حمله اسرائیل قرار گرفته و صدها تن کشته و زخمی شدند. اغلب قربانیان زن و کودک بودند. این حمله موجی از محکومیت جهانی را برانگیخت و حتی انتقادات آمریکا را نیز در پی داشت. عدم رعایت حرمت اماکن وابسته به سازمان ملل ناشی از عصبانیت عمیق این رژیم از خشم جهانی متبلور در نظر اکثریتی اعضای سازمان ملل متحد بر ضد اعمال ضدبشری‌اش بود. این حمله وحشیانه با اجماع جهانیان، نقض فاحش حقوق بشردوستانه بوده و دارای بار شدید مسئولیت بین‌المللی برای سران این رژیم در آینده خواهد بود (شیایزری، گریانک، ۱۳۸۳، ۳۲۷) مطابق مقررات حقوق بین‌الملل بشردوستانه طرف‌های درگیر نمی‌توانند از هر روشی برای جنگ استفاده نمایند و باید تا آنجا از زور استفاده شود که برای غلبه بر طرف مقابل لازم است. (ضیایی بیگدلی، ۱۳۸۰، ۸۹) به همین جهت نمی‌توان اقدامات اسرائیل در این حوزه را منطبق با اصول دفاع مشروع یا دیگر اصول دفاعی دانست بخصوص که در این تهاجمات،

زور، یکی از تجاوزات علیه غزه را ۲۷ دسامبر ۲۰۰۸ با نام عملیاتی «عملیات سرب گذاخته» آغاز کرد و این جنگ تا ۱۷ ژانویه سال ۲۰۰۹ به طول انجامید. در این جنگ نابرابر اسرائیل ضمن ارتکاب جنایات علیه بشریت به خاطر نقض صلح و شروع جنگ تجاوزکارانه، مرتکب جنایات علیه بشریت و جنایات جنگی شد که این امر در گزارش سازمان‌های بین‌المللی به ویژه در گزارش کمیته حقیقت یاب سازمان ملل متحد به ریاست گلدستون اثبات شده است. (حیاتی و تدین، ۱۳۹۶، ۱۹۴)

رژیم صهیونیستی بعد از اعلام آتش بس از بازگشایی گذرگاه‌های نوار غزه امتناع ورزید و در نتیجه بازسازی ویرانه‌های این منطقه عملی نشد؛ آنها دلیل این کار را جلوگیری از ورود سلاح‌های بیشتر به این منطقه عنوان کردند. بعد از اعلام آتش بس، هر از چند گاهی درگیری‌های پراکنده‌ای میان طرفین گزارش شده است.

به نظر برخی چارچوب قانونی قابل اجرا برای ارزیابی عملیات ۲۰۰۸ در غزه «قانون درگیری مسلحانه» است که به عنوان «قانون بین‌المللی بشردوستانه» نیز شناخته می‌شود. بر اساس تصمیم دادگاه کیفری بین‌المللی یوگسلاوی سابق ("ICTY") در پرونده تادیچ، "هرگاه توسل به نیروی مسلح بین دولت‌ها یا خشونت‌های مسلحانه طولانی‌مدت بین مقامات دولتی و گروه‌های مسلح سازمان‌یافته وجود داشته باشد، «بین چنین گروه‌هایی در داخل یک ایالت» (درگیری بین اسرائیل و حماس در غزه با این تعریف مطابقت دارد). حماس یک گروه کاملاً سازمان‌یافته و مسلح است که از نیروی مسلح علیه اسرائیل استفاده می‌کند و در واقع این مبارزه مسلحانه را مأموریت اصلی خود می‌داند. به هر حال، درگیری بین اسرائیل و حماس طولانی شده است، که سال‌ها طول کشیده و در سال‌های اخیر با تشدید کنترل غیرقانونی حماس بر غزه، شدت یافته است. (The Report of the Israeli Ministry of Foreign Affairs, ۲۰۰۹, Para ۲۸)

اداره ملل متحد در امور همکاری‌های بشردوستانه بر طبق گزارش وزیر بهداشت فلسطین اعلام کرد که در فاصله ۲۷ دسامبر ۲۰۰۸ تا ۱۸ ژانویه ۲۰۰۹ در اثر حمله نظامی اسرائیل به غزه حدود ۱۴۳۰ نفر فلسطینی شهید و ۵۳۸۰ نفر دیگر، برخلاف مقررات کنوانسیون چهارم ژنو، توسط ارتش اسرائیل مجروح شدند که اکثر آنها غیرنظامی، از جمله زنان و کودکان، بودند. طبق همین گزارش، در بین شهدا، تعداد ۴۱۲ نفر، کودک بوده‌اند.

در ۱۳ ژانویه ۲۰۰۹ بیمارستان کاتولیک‌ها در منطقه المغازی غزه نیز توسط نیروی هوایی اسرائیل به طور کامل منهدم شد. در حالیکه بر اساس ماده ۱۸ کنوانسیون چهارم ژنو، نیروهای نظامی می‌بایست از هرگونه تجاوز به حریم بیمارستان‌ها و مراکز درمانی خودداری نمایند. همچنین ممانعت از حمل و نقل مجروحان (برخلاف ماده ۲۱ کنوانسیون چهارم ژنو) و ممانعت از رساندن دارو (برخلاف ماده ۲۳ کنوانسیون چهارم ژنو) نیز از جرایم جنگی شناخته شده است. بنابراین موارد نقض کنوانسیون چهارم ژنو در تهاجم سال ۲۰۰۸ به گونه‌ای است که آشکارا با مقررات صریح آن در تقابل قرار داشته و

است. (انصاریان و سایرین، ۱۴۰۱، ۴۳۴۵) به همین جهت می‌توان گفت مبانی فقهی نیز برای اعمال مقررات کنوانسیون چهارم ژنو قابل تصور است. لذا قادر خواهیم بود برای دولت‌ها به سبب نقض این مقررات مسئولیت احراز نمائیم و حکم به جبران زیان‌های وارد کنیم.

شورای امنیت و مجمع عمومی سازمان ملل متحد نیز در موارد مختلف از اسرائیل خواسته‌اند که به قواعد حقوق بشردوستانه در سرزمین‌های اشغالی احترام بگذارد. به عنوان مثال شورای امنیت در سال ۱۹۹۰ با تصویب قطعنامه ۶۸۱ از دولت اسرائیل درخواست نمود تا اعمال دائمی کنوانسیون چهارم ژنو در مورد سرزمین‌های اشغالی را بپذیرد. مجمع عمومی سازمان ملل متحد نیز در سال ۲۰۰۱ در قطعنامه ۶۰/۵۶ مجدداً بر این موضوع تأکید کرد که کنوانسیون چهارم ژنو در مورد سرزمین‌های اشغالی فلسطین شامل بیت المقدس و سایر سرزمین‌های عربی که از ۱۹۶۷ توسط اسرائیل اشغال شد قابل اعمال است. همچنین دولت‌های متعاقد به کنوانسیون ژنو در کنفرانسی در سال ۲۰۰۱ قابلیت اجرایی کنوانسیون چهارم در مورد سرزمین‌های اشغالی را تأیید و از اسرائیل خواستند تا از نقض‌های فاحش کنوانسیون از قبیل مصادره و تخریب گسترده اموال که ضرورت نظامی آن را ایجاب نمی‌کند، بپرهیزد (تدینی و حیاتی، ۱۳۹۶، ۱۹۳)

اگر معتقد باشیم که درگیری مسلحانه جاری میان حماس و اسرائیل در واقع یک مخاصمه مسلحانه غیر بین‌المللی تلقی می‌شود و یک جنگ داخلی به حساب می‌آید. بنابراین باید قواعد عرفی حقوق بشردوستانه حقوق حاکم بر این جنگ می‌باشند. اما اگر معتقد باشیم که اسرائیل سرزمین فلسطین را اشغال کرده است، بنابراین حقوق اشغال حاکم است و بدین گونه استدلال می‌شود که اسرائیل مرزها و حریم هوایی غزه را به طور کامل کنترل می‌کند و تمام زیرساخت‌ها و انرژی مردم ساکن در نوار غزه از جمله برق، آب، اینترنت و غیره تحت کنترل کامل اسرائیل است. حقوق حاکم بر این مخاصمه مسلحانه، کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو ۱۹۴۹، پروتکل الحاقی اول ۱۹۷۷ و قواعد عرفی بین‌المللی بشردوستانه خواهد بود. عدم حضور اسرائیل در نوار غزه به معنای حاکمیت تام و تمام و موثر حماس بر غزه نیست، چراکه قاطبه امور تصدی گری و حاکمیتی در غزه تحت نظارت و کنترل مستقیم نیروهای اسرائیل قرار دارد، از ارائه خدمات و مایحتاج روزمره مردم غزه گرفته تا ورود و خروج آنها از مرزهای سرزمین اشغالی. با این تفسیر، اگر ملاک اعمال حاکمیت و کنترل موثر در یک قلمرو را به مفهوم تام و تمام آن در حقوق بین‌الملل در نظر بگیریم، مسلماً، تسلط و حکمرانی حماس بر نوار غزه چنین وضعی را ندارد و البته باید قایل به این شد که قدرت اشغالگر کماکان نسبت به غزه مسئولیت داشته و در قبال نقض قواعد جنگ و حقوق بین‌الملل بشردوستانه متعهد است، از این رو، قواعد حاکم در این جنگ، کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو ۱۹۴۹، پروتکل الحاقی اول ۱۹۷۷ و قواعد عرفی بشردوستانه می‌باشند.

۳-۳- نقض کنوانسیون چهارم ژنو توسط اسرائیل در حمله به غزه

حملات اسرائیل به مردم غزه و دیگر مناطق فلسطین در سال‌های اشغال این سرزمین، منجر به جنایاتی شده است که نسبت به غیرنظامیان، جنایات گسترده‌ای ایجاد نموده است که مطابق با مقررات چهارم کنوانسیون ژنو می‌توان این جنایات را موجب مسئولیت بین‌المللی برای اسرائیل دانست. این تهاجمات در سال‌های مختلف موجب شده است مواد مختلف کنوانسیون چهارم ژنو نقض شود که مراجعه به آمار مختلف در این حوزه می‌تواند بیانگر این ادعا باشد. ذیلاً به مهمترین مخاصمات و تهاجمات اسرائیل با غزه اشاره خواهیم کرد و موارد نقض در هر کدام را عنوان می‌کنیم تا در نهایت به سال ۲۰۲۳ برسیم که یکی از گسترده‌ترین تهاجمات صورت گرفته در این حوزه را شاهد هستیم.

۳-۱- جنگ ۲۲ روزه ۲۰۰۸ و موارد نقض

اسرائیل برخلاف تعهدات بین‌المللی خود در خصوص سرزمین‌های اشغالی و برخلاف اصل ممنوعیت توسل به